

במכובסין מתחלה משמע, והרי אפילו במכובסין בשבת זו כביסתן מותרת היא אלא שלבישתן אסורה, ולא מצינו מותר ללבוש ואסור לכבס בשום מקום אלא בימים של שביטה ומשום איסור מלאכה, אבל משום אבילות עיקר אבילות בלבישה הוא.

והורו חכמי הצרפתים ז"ל בסדינין ומצעות של מטה שאסור לכבסן אחד הלבוש ואחד המציען תחתיו אסור, וכן דעת הראב"ד ז"ל לפנינו בשער הזה. ומטפחות ידיים נמי אסור, ואף על פי שמותרין במועד הרי כלי פשתן אסורין אותן ומותרין במועד, וכל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד אסורין לגלח בימי אבלן והוא הדין לכיבוס. וקרוב בעיני לומר שאסור בכלים חדשים צבועין וכן בישינים מכובסין יוצאין מתחת המכבש.

טקסטיל לבית

הגמרא מביאה שהכובסים בבית רב היו בטלים ממלאכתם

4. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כט עמוד ב

אמר רב ששת: תדע לאפילו לכבס ולהניח אסור, דבטלי קצרי דבי רב.

מכאן לומד הר"ן שכל סוג של מוצרי בד אסור לכבס (וממילא אסור בהחלפה)

5. ר"ן (על הרי"ף) מסכת תענית דף ט עמוד ב

...ולא ללבישה בלבד אלא אפי' בין ללבוש בין להציע במטה אסור בין באיש בין באשה ואפי' במטפחות הידיים והשולחן הכל אסור תדע דאמרין בגמרא דבטלי קצרי דבי רב ומשמע דלגמרי בטלי:

פסק השו"ע

השו"ע אסר הן את הכיבוס והן את הלבישה של המכובסין

6. שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף ג

שבוע שחל בו תשעה באב, אסורים לספר ולכבס, אפילו אינו רוצה ללבושו עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפילו אין לו אלא חלוק אחד (אע"פ שהותר בחול המועד), אסור; וכן המכובסים מקודם (אע"פ שהותר בחול המועד), בין ללבוש בין להציע בהם המטה; ואפי' מטפחות הידיים והשלחן, אסור (אע"פ שהותר בחול המועד. וכן וכן כל אלו שהותרו לכבס במועד אסורים באבילות ובשבוע שחל בו).

גיהוץ

בחזו"ע עובדיה כתב להתיר מדברי המשנ"ב בסימן תקמא

7. חזון עובדיה תעניות עמוד רלח סעיף ו

מותר לגהץ במגהץ חם את בגדיו אפילו בשבוע שחל בו ט' באב, ולכן חולצה מכובסת שכבר לבשה קודם לכן, מותר לגהץ אותה. (ע' בשו"ת בית דוד (סי' רצט). וכן כתב המשנה ברורה (סי' תקמא סק"ט), והכף החיים (שם ס"ק יב). ע"ש).

ויש להעיר שהן המשנ"ב והן בשו"ת בית דוד דברו על גיהוץ בחול המועד ולא באבילות. וזה לשון המשנ"ב שם: "ולפ"ז מותר להחליק גם בכלי ברזל חלק שנוהגין חייטים להחליק דהכל מעשה הדיוט הוא ומותר לצורך המועד:"

וכוונתם שמלאכת הדיוט היתה אמורה להיות מותרת כולה לצורך המועד, ורק על מנת להבטיח שאדם יהיה מטופח כבר בכניסת מועד אסור כביסה במועד, כך שיכבס קודם. ובגיהוץ לא אסור.

כביסה וגיהוץ בתשעת הימים ודין בגדים תחתוניים

מקור הדין לאיסור כיבוס ולבישה

המשנה אסרת לכבס בשבוע שחל בו תשעה באב

1. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כו עמוד ב

משנכנס אב ממעטין בשמחה. שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה - אסור מלספר ומלכבס. ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ר"ן על הרי"ף: דה' לפני ט"ז כגון שחל ט"ז בו' נשבת דלדידהו דהוה מקדשי ע"פ ראייה מקלע אף על גב דהשתא לדין לא מקלע.

נחלקו האמוראים האם הכיבוס אסור רק על מנת ללבוש או גם על מנת להניח. ולמסקנה הכיבוס עצמו אסור והלבישה של מכובס אסורה בכל גזו אפילו של פשתן

2. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כט עמוד ב

שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסורין לספר ולכבס. אמר רב נחמן: לא שנו אלא לכבס וללבוש, אבל לכבס ולהניח - מותר, ורב ששת אמר: אפילו לכבס ולהניח אסור כדי שילבשו לאחר זמן לאחר תשעה באב - אסור, דנראה כמסיה דעתו, שעוסק בכיבוס בגדים. אמר רב ששת: תדע לאפילו לכבס ולהניח אסור, דבטלי קצרי דבי רב כן שם נלשון ישמעאל, והם כונסין, שמעתי אומרים על שם שמקלרין בגדי אמר כשדורסין אותן בגדליהן במים.

מתיב רב המנונא: בחמישי מותרים מפני כבוד השבת. למאי? אילימא לכבס וללבוש מיד בחמישי - מאי כבוד שבת איכא? אלא - להניח לכבס ולהניח עד השבת. ובחמישי הוא דשרי, אבל השבת כולה - אסור!

לעולם לכבס וללבוש מיד בחמישי, וכשאיין לו אלא חלוק אחד לאין לו להחליף, ומאי מפני כבוד השבת, דאי לא מכבס השתא בחמישי - הו' לא מלי לכבס ליה. דאמר רב אסי אמר רבי יוחנן: מי שאין לו אלא חלוק אחד - מותר לכבסו בחולו של מועד וכן בשבוע שחל בו. איתמר נמי, אמר רבי בנימין אמר רבי אלעזר: לא שנו אלא לכבס וללבוש, אבל להניח - מותר.

מיתיבי: אסור לכבס לפני תשעה באב אפילו להניח לאחר תשעה באב, וגיהוץ שלנו של אנשי בבל אינו יפה אלא ככיסוס שלהן, ואסור לנהץ לפני תשעה באב אפילו להניח לאחר תשעה באב, אבל כיבוס שלנו - מותר ככיסוס שלהן, וכלי פשתן אין בהם משום גהוץ! - תיובתא.

שלח רב יצחק בר גיורא משמיה דרבי יוחנן: אף על פי שאמרו כלי פשתן אין בהם משום גהוץ כלומר שאינו מועיל להם וממילא אין איסור לנהץ - אבל אסור ללבוש בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה.

הרמב"ן מדייק מהגמרא שיש איסור עצמי בלבישת בגדים מכובסים

3. תורת האדם שער האבל - ענין האבילות

ואסור בכלים מכובסין ישינים ואין צ"ל חדשים, דשלח רב יצחק בר גיורא משמיה דר' יוחנן אף על פי שאמרו כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ אבל אסור ללבושן בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה,

ואין שבעה של אבילות פחותין משבת של תשעה באב אלא חמורין הן ממנו בכל מקום, ובנימוקי הצרפתים ז"ל מצינו לרש"י ז"ל שהתיר להחליף וללבוש בשבעת ימי אבילות חלוק המכובס קודם לכן, ואין זה נכון שכשאמרו אסור בכביסה לא לכבס בלבד אמרו שלא מפני איסור מלאכה נגעו בה, אלא שאסור ללבוש, וכן בגיהוץ לענין שלשים לבישה אסור ולבישה הזכירו בין שכבסן עכשיו בין שכבסן מקודם לכן, וכן שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה לענין כלי פשתן לבישתן אסור ואפילו

שהכיבוס במים לא היה מייפה את הבגד הגיהוץ היה חיוני ליפותו. וגיהוץ הגאונים הוא הגיהוץ שלנו מבחינת תכליתו.

גיהוץ נעשה במכש

10. מסכתות קטנות מסכת שמחות פרק ז

שלשים יום לאיבול, שלשים יום לגיהוץ... לגיהוץ כיצד, אסור ללבוש כלים מגוהצין, ואלו הן כלים מגוהצין, כלים היוצאים מתחת המכש.

ג'מיני: שימוש במכש (Press) ליישור והחלקת בגדים ובדים הוא שלב מרכזי מאוד בהיסטוריה של הטקסטיל. השימוש במכשבים התפתח בכמה דרכים לאורך השנים:

1. **מכשיר בורג ידניים (Screw Press)** כבר בתקופה הרומית ובימי הביניים השתמשו במכשיר עץ או מתכת הפועלים על ידי סיבוב בורג גדול (בדומה למכשיר יין או שמן). בגדים, מצעים או יריעות בד קופלו בצורה קפדנית, הונחו בין לוחות עץ שטוחים, והבורג סובב כדי להפעיל לחץ כבד למשך שעות או ימים. הלחץ הממושך יישר את הקמטים לחלוטין.
2. **מכשיר גלילים** - החל מהמאה ה-17 וה-18
3. **מכשיר קיטור** - במהפכה התעשייתית

פסק השו"ע

השו"ע אסר

11. שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף ג

וכיבוס שלנו, מותר; אבל גיהוץ (פי' מעבירין על הבגדים אבן חלק להחליקו ערוך) שלנו, אסור. ונהגו לאסור אפילו כלי פשתן, ואפילו בכבוס שלנו, בין ללבוש בין לכבס ולהניח; ואין להקל בדבר, כיון שנהגו, וכ"ש דאפשר דמדינא נמי אסור... ועוד יש מי שפירש דגיהוץ היינו מים ואפר או נתר ובורית, וכיבוס היינו במים לבד (ולכן כל שכן שכיבוס שלנו אסור שהוא הגיהוץ שנאסר),

לבישה על ידי אחר

המרדכי וכן התוס' התירו לאבל ללבוש בגד מכובס אם לבשו אדם אחר

12. מרדכי מסכת מועד קטן הלכות אונן רמז תתקא

ונהגו העם להלביש כלים לבנים לאדם אחר טרם ילבשם האבל

נחלקו הראשונים בדיון אבל לאחר שבעה במכובסים. ולמעשה השו"ע מתייר והרמ"א אוסר אלא אם לבשו אחר שעה

13. שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שפט סעיף א

אבל אסור לכבס כסותו כל שבעת הימים, אפילו במים לבד; ולאחר שבעה, מותר. וכשם שאסור לכבס, כך אסור ללבוש המכובסים קודם לכן.

דברי הרמ"א: (ואחר ז' שרי, והעולם נהגו בו איסור (כדעת ריב"א וסייעתו). ונוהגין שאדם אחר לובשם תחלה, ואח"כ לובשם האבל, והמנהג עיקר (טור בשם סמ"ק וכו' כמרדכי ה"א וכל בו). וכן נוהגין במדינות אלו לאחר שבעה; ואם לבשו אדם אחר רק שעה אחת די בכך) (כל בו וסמ"ק).

בהליכות שלמה כתב זמן ניכר (ואפשר שמבין ששעה אחת מספיקה רק בשלשים שהוא בעצמו חומרא)

14. הליכות שלמה בין המצרים עמ' תכא

יד. בגד מכובס שלבשו קודם ר"ח אב, אין להתיר ללבושו בתשעת הימים אלא אם היה לבוש בו זמן ניכר עד שאינו נראה כמכובס.

אמנם יסוד האיסור באבלות הוא הפוך שרצו למנוע את ההתייפות ולהביא את האדם לניווול ולכן אסרו בפירוש גיהוץ כמובא בשו"ע להלן. משא"כ בחול המועד שיסוד האיסור הוא רצון שאדם יהיה מטופח במועד. וכמובא לעיל בחילוקים בדיון בין תשעה באב לחול המועד (ובילקו"י ארבע תעניות החדש עמ' שיג התייחס לקושי אך לא ישב אותו רק כתב להתיר מטעם אחר שמובא במקור הבא).

גיהוץ הוא כביסה יסודית

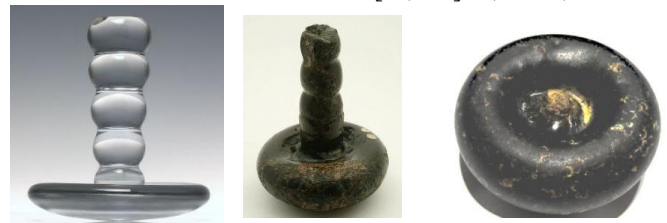
8. חדושי הר"ן מסכת מועד קטן דף טו עמוד א

אבל אסור בתכבוסת פירוש כל ז' ופירוש במים צונגין ומז' ועד ל' דוקא גיהוץ דהיינו במים ואפר או בנתר ובורית אבל בצונג מותר.

גיהוץ נעשה לאחר הכביסה עם טבעת

9. אוצר הגאונים על תענית כט ב (ליון תרצ"ג)

ובגדים מגוהצין אסור ללבושן בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה עד יום התענית ואפי' הן שלפשתן ופי' הגיהוץ שמעבירין על הבגד אחר שמנקין אותו בכביסה טבעת לצחצחי ובל' ישמעאל נקרא אלצקאל והטבעת תקרא מצקלה [ומסקלה] ודבר זה ידוע אצלנו.

ג'מיני - המילה שאתה מתכוון אליה היא ככל הנראה מַצְקָלָה (בכתיב ערבי: مَصْقَلَة). (ובאנגלית: linen smoother)

משמעות המילה היא **מכשיר ליטוש** או **משחזות** (כלי שמשמש להחלקה, הברקה או שיוף היא נגזרת מהשורש צ-ק-ל (صقل), שעוסק בליטוש והברקה. במשך ההיסטוריה, כלי ליטוש והחלקה הדומים ל"מצקלה" (או אבני צור וזכוכית מוחלקות) שימשו לעיבוד וגימור של בדים ובגדים.

השימוש העיקרי בהם היה לגיהוץ, הברקה והשטחת תפרים:

1. **הברקת בדים (Calendering / Mangling)**: לפני המצאת המגהץ החשמלי, השתמשו באבני ליטוש וזכוכית או אבן חלקה (לעיתים קרובות בצורת פטרייה או דיסק) כדי לשפשף בדים כמו פשתן. הפעולה הזו החליקה את הקמטים והעניקה לבד ברק אופייני.
2. **כבישה קרה**: באזורים שונים בעולם השתמשו באבנים כבדות ומלוטשות כדי ללחוץ על הבגדים לאחר הכביסה כדי להחליק אותם, פעולה שקדמה למגחצי הפחם החמים.

הפעולה הזו משיגה שתי מטרות:

1. **השטחת הבד**: לחץ השפשוף משטח את הקמטים ומצמיד את הסיבים הבולטים חזרה אל גוף הבד.
2. **יצירת ברק**: דחיסת הסיבים הופכת את פני השטח של הבד לחלקים ואחידים יותר, מה שמאפשר להם להחזיר אור בצורה טובה יותר (ומכאן אפקט ההברקה).

בתהליך זה אין אלמנט של שחיקה או קילוף של החומר, אלא רק עיצוב מחדש של הסיבים הקיימים באמצעות לחץ וחיסוך.

מסקנה - המילה 'לצחצחי' בלשום הגאונים עשויה להטעות שמדובר בסוג של ניקיון ולמעשה מדובר בברק שמתקבל על ידי לחץ כמצוי בגיהוץ שלנו. וזו כוונת הגמרא לגבי בבל כיון

בש"ת לחמי תורה בתחילה תמה על היתרו של הערך לחם להחליף חלוק בלבית
אחר אף תוך שבעה ולבסוף מתיר כיון שמדמה את זה להסרת טינוף

בגדי זיעה

20. שו"ת לחמי תורה סימן ל' עמ'

הרב ישעיהו מרדכי באסן, איטליה, תלמיד הרמ"ז. רבו של הרמח"ל, נולד 1673
והא ודאי דתוך ז' אית לן למישרי להחליף כשהוא צריך לכך משום טינוף
שהרי רחיצה וסיכה כל שהוא לעבר את הזוהמא מותר כדגריסי בתענית
י"ג ב' וגדולה מזו פסקו הפוסקים דמאן דאית ליה ערבוביא ברישיה מותר
לחוף ראשו בחמין דלא גרע מאסטנים שמותר לרחוץ אפילו כל גופו (שכן
מובא במשנה ברכות טז ב שרשב"ג רחץ בלילה הראשון שמתה אשתו והסביר לתלמידיו 'אסטנים אני')
זהו דבריו התו' פ"ב דברכות (ברכות טז ב 'אסטנים אני') מדברי הירושלמי אבל
אסור ברחיצה הדא דתימא ברחיצה של תענוג אבל ברחיצה שאינה של
תענוג מותר (ומשיך התוס': כהדא דאיתמר מי שיש לו חטטין ברישיה וכו'... וא"כ אף
בחילוף הבגדים כשהוא משום לכלוך וערבוביא ודאי מותר והסברא
מכרעת וכן כבר כתבו התוס' ז'ל בפ' אלו מגלחין (מ"ק כא א' אלו דבריו) דברייא
דאלו דברים (שאכל אסור בהם לא הזכירה ענין תכבוס והסבירו התוס') לא חשיב תכבוס
משום דהוי בכלל רחיצה וכמו שהזכרנו לעיל. הרי שלך לפניך דתכבוס
לית דרחיצה היא אלא שזה בבגדים וזה בגוף אבל שתיהם לצורך הנקיות
ומעתה מ"ש מוהריק"ש ז'ל בספרו ביו"ד סימן שפ"ט בדין החלוק
המלוכלך נ"ל מצאתי להתיר אפילו בחול תוך ז' על ידי כך יפה כתב ומה
שהורה מקום בתוס' מ"ק דף כ"ב ע"ב בטעות נפל בספרים וצ"ל כ"ד ע"ב
והוא הדיבור שכתבתי למעלה אמנם מה שהוסיף הרב לציין ועיין במרדכי
אע"פ שהמרדכי כתב סתם ונהגו העם להלביש כלים לבנים לאדם אחר
טרם ילבשם האבל ולא חילק בין ז' לשלשים מ"מ אין בדברים אלו הכרע
וכבר רמז עליהן מרן (הרמ"א) ז"ל וסמכם לדין השלשים דוקא:

אסור לבישת בגדים מכובסים קיים גם בבגדים תחתונים. אמנם
במציאות שבגד התמלא זיעה עד שמאוס ללבוש אותו, או שעשוי
לעשות גירוי בגופו מותר להחליף בבגד אחר כיון שמחליף רק 'לעבר
את הזוהמא'. (וזה מה שכתב בחזו"ע עמ' רכט בהערות 'היכא שנתמלא זיעה'. ובהליכות
שלמה עמ' רכט 'אם מניעת החלפתם גורמת קושי') ואפשר שגם הפוסקים האוסרים
(בא"ת דבריו ו, אול"צ כז א, הגר"ק על שיש עמ' קס"ב) יודו במקרה כזה ואין כאן
מחלוקת. או שיסברו שאין ללמוד מרחצה לבגדים.
גם את התחתון האחר צריך לשפשף בקרקע כחלופה ללבישה של
אחר שנמצאת בעיקר הדין.

התוספות להלן הוא מקורו של הלחמי תורה. והתוס' דיברו בסיכה ורחיצה והלחמי
תורה הריב לבגדים.

21. תוספות מסכת ברכות דף טז עמוד ב

אסטנים אני - ואיכא צער אם לא היה רוחץ דאינו אסור לרחוץ בימי אבלו
אלא משום תענוג וגם לחוף ראשו אי אית ליה ערבוביא ברישיה שרי אפי'
תוך שבעה וכן התיר רבינו שמואל לילדת אבלה לרחוץ תוך שבעה
ולרחוץ נמי בתשעה באב וכן משמע נמי במס' יומא (ד' עז:): מי שיש לו
חטטין בראשו סך כדרכו ביום הכפורים ואינו חושש אף על גב דסיכה
כשתיה ביה"כ וכן משמע בירושלמי אבל אסור ברחיצה הדא דתימא
ברחיצה של תענוג אבל ברחיצה שאינה של תענוג מותר כהדא דאיתמר
מי שיש לו חטטין ברישיה וכו'. (ודן זה של חטטין הובא בשו"ע תקנ"ד טו לענין סיכה בת"כ.
תרי"ד א לענין יום הכיפורים. יו"ד שפ"א ב לענין אבל)

הרמ"א התייר החלפת הכתונת רק לכבוד שבת חזון (למנהג האשכנזים להחמיר מ"ח)

15. שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף א

הגה: ... אפילו בשבת של חזון אין מחליפין ללבוש בגדי שבת, כ"א הכתונת
לבד (מרדכי הל' תשעה באב והגהות אשרי פ"ב דתענית ואגודה ורוקח)

ומסביר המשנ"ב שהותר כיון שלבוש מפני הזיעה

16. משנה ברורה סימן תקנא ס"ק ו

(ו) כ"א הכתונת לבד - שאינו לובש אלא מפני הזיעה ומטעם זה מותר
להחליף גם הפוזמקאות וזה מותר אפילו בשבת שחל בו ט"ב.
(המושג שבת שחל בו תשעה באב כוונתו שתשעה באב חל בשבת אמנם יכול להתפרש גם שבוע שחל בו
תשעה באב כלשון המשנה).

מקור היתר בגדי זיעה בספר לחמי תורה שחובא בפת"ש. אמנם לא מפורט גדי
ההיתר וכן לא מובן משמעות המילים 'ע"י כך' המובא בו.

17. פתחי תשובה יורה דעה סימן שפט ס"ק ב

(ב) לאחר ז' ע"י בשו"ת לחמי תורה סי' ל' שהעלה דהא דלא התייר אלא
לאחר ז' היינו דוקא במחליף לתענוג אבל אם מחליף לצורך כגון שהחלוק
מלוכלך או משום ערבוביא שרי אפילו בחול תוך שבעה ע"י כך כמו
ברחיצה דלא אסור אלא של תענוג כמש"ל סי' שפ"א ע"ש ומה שלא בא
הדבר הזה מפורש בפוסקים אין זה אלא לרוב פשיטותו שהוא דבר הלמד
מדין רחיצה וסיכה ע"ש שהאריך בזה ועמש"ל סי' שפ"א סק"ב:

הריב"ש נשאל על החלפת חלוק 'הדבוק לבשר' לאכל והשיב שהמנהג להחמיר בזה
ולהקל רק על ידי לבישת אדם אחר. ומשמע בלאו הכי אסור.

18. שו"ת הריב"ש סימן סז

תלמיד הר"ן נולד 1326

עוד שאלת... שאם אירע אבל לשום אדם יוכל להחליף החלוק אשר עליו
הדבוק ללבושו.

תשובה... אבל העולם נהגו אסור אפי' בכלי פשתן ואפי' בכבוס שלנו. אבל
היינו נוהגין בברצלונו להלביש יום אחד החלוק והמגבעות לאחר ואח"כ
לובש אותן האבל, וכן הוא מתיר בעמודי גולה.

בספר ערך לחם התיחס לדברי הרמ"א לעיל שהתיר על ידי לבישת אחר שבעה.
והתיר חלוק על ידי לבישת אחר אפילו תוך שבעה.

19. ערך לחם יורה דעה סימן שפט סעיף א

מהריק"ש תלמיד המהר"ל"ח והרדב"ז נולד 1525

א אבל אסור לכבס כסותו כל שבעת הימים, אפילו במים לבד, ולאחר שבעה, מותר וכשם שאסור
לכבס, כך אסור ללבוש המכובסים קודם לכן.

[שם] המכובסים מקודם לכן. ויש להתיר כשילבש אותם אדם אחר ואחר
כך ילבשם האבל, וכל שכן בשבת דהוי דברים שבפרהסיא:

בדין החלוק המלוכלך נראה לי כיון שהחלוק מלוכלך מצאתי להתיר
אפילו בחול תוך שבעה על ידי כך, עיין תוספות מועד קטן דף (כ"ב) [כד]
ע"ב [ד"ה ברכת אבלים] שכתב 'ומיהו זהו המנהג עתה שמלבישין אותו לאדם אחר יום או חצי
יום ואין זה קרוי בגד מכובס לדידיה'. ועיין במרדכי [שם רמז תתקח. שכתב 'ונהגו העם להלביש
כלים לבנים לאדם אחר טרם ילבשם האבל']:

הכנת בגדים בשבת – אין ללבוש בגדים בשבת לזמן קצר על מנת שיהיו מותרים בלבישה בימות החול כיון שניכר שמכין לצורך חול (אול"צ כו א בהערה). ומי שבגדי החול שלו דומים לבגדי השבת, יכול בבוקר כשקם להחליף חולצה לחולצה ולתת את החולצה של הערב לימות החול (בא"ח שם, הליכות שלמה עמ' תכא הערה כ).

מי שלא הכין והגיע זמן האיסור – יש כתבו שהנחה על הקרקע מועילה להתיר הבגדים (מנחת יצחק י' מד. אשרי האיש סט מט) ויש שכתבו שאינה מועילה כיון שאין בה זיעה המאוסה (אול"צ שם) ויש שהתירו בבגד שדרכו להיות מגוהץ בכך שיקמט אותו מעט (הלח"ג פ. ונראה שמתיר גם בוריקה לרצפה. ונראה שהקמט לא יועיל לסוברים כגרע"י שהגיון מותר בימים אלה).

לבישת בגדי שבת בחול – אין ללבוש בגדי שבת בימי החול בתקופה זו ואפילו כשלבש אותם כבר בשבת (רמ"א א, משנ"ב ג. חזו"ע עמ' רלד).

לבישת בגדי שבת לבעלי שמחה – מותר לבעלי ברית שהם הורי הנימוץ, המוהל והסנדק ללבוש בגדי שבת בברית. ונוהגים להקל גם באחי התינוק, בסבא ובסבתא (הליכות שלמה תיח ובהערות) ויש מי שהתיר בזה אף לשאר מוזמנים קרובים (פס"ט ש"א אות ג) וכן מקלים בפגישת שידוכין כשאין להם בגדי חול נאים, וכשצריך יש מקלים בזה אף במכובסים (הליכות שלמה שם) וכן מקלים לבעלי השמחה בסעודת בר מצוה בזמנה (שם עמ' תטז הערה יד) ויש מקלים אף בפדיון הבן (פס"ט ש"ש).

בגדי שבת בשבת חזון – למנהג האשכנזים יש שכתבו לאסור לבישת בגדי שבת בשבת חזון (רמ"א א) ויש שהתירו בכך (משנ"ב ו בשם הגר"א) וכך פסקו להקל רבים מפוסקי זמננו שלא תהיה אבילות בפרהסיא (הגר"ש"א והגר"ח ק דירשו הערה 8). ומנהג הספרדים פשוט ללבוש בגדי שבת כרגיל וכדעת האר"י שאסור ללבוש בגדי חול בשבת מפני כבודה (כה"ח יג, הלח"ג פא).

כעין זה כתב ערוה"ש להקל בבגדי זיעה. אמנם דבריו דווקא באבלות שלשים שמעיקר הדין אין בה איסור כלל. ועוד שמדובר לאחר שלבש אותם כבר שבעה ימים ומסתמא כבר נמאסו מאד.

22. ערוך השולחן יורה דעה סימן שפט סעיף ו

וכמדומני שעתה אין נזהרים בזה ליתן לאחר ללבוש הכתונת מפני שהרבה אנשים קצים בזה ללבוש כתונת שלבשו אחר ועוד דבכתונת יש להקל אפילו לריב"א דאין זה משום תענוג אלא שא"א לילך בכתונת הישנה מפני הזיעה ואפשר לומר דכוונת הריב"א הוא על שארי בגדים ולא על כתונת: (אמנם יש להעיר שדבריו לאחר שלבשו הכתונת כל שבעה)

סיכום להלכה

כביסה וגיהוץ

כביסה – מנהג הספרדים לאסור כביסה בשבוע שחל בו תשעה באב בלבד (שו"ע תקנא ג, שו"ע המקוצר ק"ג ט) (ובשנה שתשעה באב ביום ראשון אין נוהגים איסור בכביסה אלא ביום תשעה באב) (שו"ע תקנא ד) ומנהג האשכנזים לאסור כביסה כבר מר"ח אב (רמ"א שם).

גיהוץ – גיהוץ הבגדים אסור בתשעת הימים (שו"ע תקנא ג. הלח"ג כה סה, אול"צ כו ב, פס"ט ש"ח) ויש שהתירו לגהץ (חזו"ע עמ' רלח. וכן נטיית חוט שני עמ' תטו)

כביסה לקטנים – בגדי קטנים אסור לכבסם רק משבוע שחל בו תשעה באב לכל המנהגים (שו"ע תקנא ג, משנ"ב פב) ובגדי תינוקות הנצרכים ומתלכלכים תדיר עד גיל שלש מותרים בכביסה (רמ"א יד, לבוש יד, חזו"ע רכו) ויש מקלים עד גיל שש (אול"צ כו א).

כביסה לצורך שבת – גם למנהג האשכנזים שלא מכבסים מר"ח, אדם שאין לו בגד נקי לשבת מותר לכבס את בגדי השבת אותם צריך ללבוש (משנ"ב לב).

ניקוי כתם בגד – יש שאסרו ניקוי כתם כביסה (אול"צ כו א, דרשו 38 בשם הגר"ח ק) ויש שהתירו. שאין זה בכלל הכיבוס האסור (הליכות שלמה עמ' תכא. אשרי האיש סט סב). ונראה שלכבוד שבת יש להקל בכל אופן (חזו"ע רלג)

צחצוח נעלים – נעלים שנלכלכו מותר לצחצח אותם ולהבריקם שאין זה ככיבוס (אול"צ כו א, מבית לוי יג עמ' כט) ויש שאסרו להבריך לאחר הצחצוח אלא לכבוד שבת (אג"מ ג פ).

לבישת בגדים מכובסים

לבישת בגד נקי – אסור ללבוש בגדים חדשים או מכובסים בימים אלו. לספרדים משבוע שחל בו תשעה באב (הלח"ג כה עד, חזו"ע עמ' רכט, שו"ע המקוצר ק"ג ט). ולאשכנזים מר"ח אב (רמ"א ג, פס"ט ש"ח). ובגד חדש חשוב שמחייב ברכת שהחיינו אסור מ"ז בתמוז.

טקסטיל לבית – אסור להחליף מצעים למיטה, מפות שולחן ומגבות במכובסים בימים אלו (שו"ע תקנא ג).

בגדי זיעה – יש שהתירו במקום קושי להחליף בגדי זיעה שעל הגוף כגון הגופיה, התחתונים או הגרביים שנתמלאו זיעה והלבישה שלהם קשה עליו (חזו"ע רכט, הליכות שלמה תכ. אשרי האיש סט מה) ויש שאסרו ללבוש מכובסים גם בבגדי זיעה (בא"ח דברים ו, אול"צ כו א, עלי שיח עמ' קס"ב) ויש להתיר כאשר הם כבר מאוסים עליו ואת הבגד החדש לשפץ בקרקע.

הכנת בגדים – יש להכין כמות בגדים מספקת בימי החול קודם תקופת האיסור ע"י שילבש אותם כשעה ושוב יחליפם (אול"צ שם) ונכון ללבוש כשיעור שכבר אינו נראה או מרגיש כמכובס (הליכות שלמה תקא). וכן יש להכין מגבות ע"י שינגב בהם פעם אחת ויחליפם. וכן יש להחליף את מצעי המיטות אם נדרש (אול"צ שם).